

Ένα ατελείωτο μυθιστόρημα του Γιώργου Σεφέρη

Βαρνάβας Καλοστέφανος - Σχεδιάσματα

Του ΠΑΝΝΗ ΜΟΥΤΟΠΙΑΝΝΗ

Η Κύπρος και η τύχη της απασχολούσε πάντοτε ως ενδιαφέροντα την ψυχοσύνθεση του νομπελίστα ποιητή μας Γιώργου Σεφέρη. Όσο καιρό υπηρέτούσε ως πρεσβευτής της Ελλάδας στη Βηρυτό, επισκέφτηκε την Κύπρο τρεις φορές, φθινόπωρο κάθε φορά του 1953, 1954 και 1955. Παράλληλα με τη συλλογή ποιημάτων που εξέδωσε το 1955 με τίτλο "Κύπρον, ου μ'εθέσπισεν", επεξεργαζόταν, σε αλληλάλληλα σχεδιάσματα, τη συγγραφή ενός μυθιστορήματος με τελικό τίτλο "Βαρνάβας Καλοστέφανος" που είχε ως κύριο άξονα την αγγλοκρατούμενη Κύπρο του 1953. Το μυθιστόρημα αυτό το εγκατέλειψε αργότερα ο Σεφέρης, άγνωστο πότε ακριβώς και για ποιους λόγους.

Το ενδιαφέρον του Σεφέρη για το μυθιστόρημα εμφανίζεται από τη νεανική του ηλικία όταν ταλαντεύεται ακόμα ανάμεσα στη πεζογραφία και στην ποίηση. Η πρώτη ουσιαστική μυθιστορηματική του προσπάθεια εντοπίζεται στο "Έξ η νύχτες στην Ακρόπολη". Ο "Βαρνάβας Καλοστέφανος" άρχισε να γράφεται στις 18 Αυγούστου 1954.

Η ύπαρξη των Σχεδιασμάτων του Βαρνάβα Καλοστέφανου, που εναπόκεινται στο Αρχείο Σεφέρη της Γενναδείου Βιβλιοθήκης, έδωσε την ευκαιρία στη φιλόλογο Ναταλία Δεληγιαννάκη ν' ασχοληθεί μαζί τους και με τη φιλολογική της επιμέλεια και το εκτεταμένο και επιστημονικό εισαγωγικό της κείμενο, να αναβιώσει φιλολογικά την ανολοκλήρωτη προσπάθεια του Σεφέρη και να επισημάνει τις παρορμήσεις του ποιητή. Αποτέλεσμα αυτής της επιστημονικής δουλειάς είναι η έκδοση από το Μορφωτικό Ίδρυμα της Εθνικής Τραπέζης

που διευθύνεται από τον Διονύση Καψάλη, του επιμελημένου βιβλίου με τίτλο:

"Βαρνάβας Καλοστέφανος - Τα Σχεδιάσματα" (Έκδοση Μ.Ι.Ε.Τ., Αθήνα 2007, σσ. 406 - Φιλολογική φροντίδα Ναταλία Δεληγιαννάκη).

Ο Γιώργος Σεφέρης άρχισε να γράφει το ημιτελές αυτό μυθιστόρημα σε ηλικία 53 χρόνων, με φόντο τις συνθήκες της αγγλικής κυριαρχίας στην Κύπρο και με πρωταγωνιστή ένα Κύπριο "καζαντζακικό" ήρωα αντιμέτωπο πάντα με υπαρξιακά διλήμματα. Ο ίδιος ο ποιητής υπέγραψε κάποτε και με το ψευδώνυμο "Βαρνάβας".

Η αφήγηση περιπλέκεται με τις σχέσεις και με αφορμή το ξανασμίξιμο στην Κύπρο δυο παλιών φίλων, του Ελλαδίτη Σταύρου ή Στράτη, που προβάλλεται και ως αφηγητής και ενός Κύπριου, του Βαρνάβα Καλοστέφανου, είδος "Καζαντζακικού ήρωα" με εμφανή στοιχεία "από την προσωπικότητα του Ευάγγελου Λουίζου" και την κυπριακή εμπειρία του πρώτου και την υπαρξιακή αγωνία του δεύτερου.

"Η κατάταξη απ' τον Σεφέρη - γράφει η Ναταλία Δεληγιαννάκη - του υλικού των σχεδιασμάτων σε χρονικές ενότητες, δίνει μια πρώτη εικόνα του σταδίου επεξεργασίας στο οποίο έμεινε ο Βαρνάβας. Πρόκειται για ένα ποικιλόμορφο σύνολο 138 σελίδων που αντιπροσωπεύει το εργαστήριο του μυθιστορήματος που ποτέ δεν τελείωσε".

Το βιογραφικό υλικό που χρησιμοποιείται στο Βαρνάβα, αντλείται τόσο από το προσωπικό όσο και από το υπηρεσιακό Ημερολόγιο του Σεφέρη, και ανάγεται είτε στο άμεσο είτε στο άμεσο είτε στο απώτερο παρελθόν, όπως περίοδος Βηρυτού, ταξίδια στην Κύπρο, περίοδος 1931-34 στο Λονδίνο, Μέση Ανατολή, κ.λπ. σε

όσα δηλαδή χωροχρονικά σημεία του Βαρνάβα αντιστοιχούν στα βιώματα του συγγραφέα.

Η σκοπιμότητα και το ηθικό πρόβλημα της έκδοσης ή μη ενός ενός ατελούς χειρογράφου, έχει λυθεί από τις κατά καιρούς φιλολογικές διαμάχες και ιδιαίτερα από την άποψη του Ιωάννη Συκουτρή που επέλυσε δια παντός τη φιλολογική αμφισβήτηση.

Στον "Βαρνάβα Καλοστέφανο" του Σεφέρη, υπάρχει το πολλαπλό ενδιαφέρον ενός κυπριακού μυθιστορήματος, που άρχισε να το σχεδιάζει στα 1954, πέραν από την έκβαση του αμφιβολού αποτελέσματος. Αυτόν στο

μυθιστόρημα αυτό αποτελεί το γεγονός της ανάδειξης μιας ακόμη έκφανσης της σύνθετης σύνδεσης του Σεφέρη με την Κύπρο και του προβλήματός της. Ο "Βαρνάβας" αποτελεί τη δεύτερη σοβαρή μυθιστορηματική προσπάθεια του ποιητή, ο οποίος παράλληλα συνθέτει και τα συναφή του ποιήματα.

Η έκδοση των ημιτελών Σχεδιασμάτων του μυθιστορήματος του Γιώργου Σεφέρη και η επιστημονική και βαθιά φιλολογική ανάλυση του δεύτερου αυτού μυθιστορηματικού εγχειρήματος του ποιητή, από την ταλαντούχο φιλόλογο Ναταλία Δεληγιαννάκη, εμπλουτίζει τις σεφερικές μελέτες με ένα ακόμη αξιόλογο φιλολογικό κείμενο.

